

Vand gi'r liv

Av Erling Holm

Erling Holm har eget firma i Danmark

Innlegg på seminar 31. august 2004.

Mange byområder, gamle og nye, kan tilføres verdi og kvaliteter med mere vand i bymiljøet.

Vand skaber friskhed og sundhed og mere liv. Byen bliver blå-grøn, mere spændende, smukkere og mere attraktiv.

Ved besøg i en lang række store og mindre byer i Europa og det øvrige udland har jeg skabt en meget lang række af eksempler på byområder, hvor vand i dag giver bymiljøet helt nye muligheder for oplevelser.

Med disse nye bymiljøer overføres naturoplevelser, fx fra fjeldet, til byen. De rindende vandløb, vi passerer vandet på sten, omgivelsernes spejling i vandet etc.

Indlægget viser udvalgte eksempler fra et righoldigt dias-arkiv.

- Vand indendørs og udendørs i et stort indkøbscenter.
- Et boligområde, hvor husene spejler sig i små damme helt op til husene.
- Mange forskellige små damme og søer i have- og parkanlæg i etageejendomme, ved og små og store erhvervsbygninger.
- En institution, hvorfra der stort set aldrig afledes regnvand, det bliver i området.
- En institution, hvis parkområde

er et stort aktiv for alle i nabola-get.

- Åbning af et gammelt vandløb, som ikke alene blev smuk, men også betød en værdiforøgelse for hele gaden.
- En by med en mængde meget små kanaler, som skiller trafikken.
- Boliger og erhvervsbygninger ved vandet.

Alt sammen krydret med eksempler på afslapning, børns leg, og blomster og andet liv i og omkring vandet i byen.

Oplevelser ved vandet

Oplevelserne kommer fx ved at afslapning, rekreation og blå-grønne byrum hænger sammen. Vandet giver byrummet en ekstra dimension, vi tiltrækkes og beroliges af vand. Det kan være et hvil eller et glas på caféen ved vandkanten. Eller det kan være at fiske, jogging på stien langs vandet, skvulpe rundt i en båd på vandet. Der er mange muligheder.

Leg og pjasken med vand er alle børns drøm. I springvandets stråler, eller med haletudserne og fiskenettet. De første drømme om bro- og dæmningsbygninger fødes ved vandet.

Udsigten til vand og grønne områder er attraktivt for boliger og arbejdspladser. Vandets farve veksler med lyset og omgivelserne. Vandet er spændende med spejlinger af omgi-

velserne i det stille bassin eller det rislende vand. Vandet skaber stemning og atmosfære.

Vandet kan således være med til at skabe nye, spændende byrum, hvor der bliver mere liv. Både indbyggere og dyr tiltrækkes af vandet. Vandet i de små oaser og parkanlæg gør byen blå, men også mere grøn, idet vækstbetingelserne forbedres med vandet.

Når byen ta'r bad

En anden, lidt mere afløbsteknisk, vinkel på "vand i byen", er, at når regnen falder – og byen ta'r bad. Vandet løber hen ad vejen, ned i vejbrøndene. Og fra tagene ned i afløbssystemet. - Hurtigst muligt væk.

I et fællessystem blandes alt regnvandet desuden med spildevandet fra boliger og industrier. - Siler regnen ned fyldes rørene, og måske et par kældre. Skidtet flyder, en større rengøring skal i gang.

I overløbsbygværkerne stiger vandet, og en blanding af urensset spildevand og regnvand vælter ud i nærmeste vandløb. Den situation kendes især i byers nederste og ældre dele, hvor rørene blev for små, da der gang på gang blev koblet et nyt kloakopland på ledningen undervejs til renseanlægget.

De traditionelle afløbstekniske løsninger er større og større ledninger ned gennem byen. Og når det gælder fornyelser af gamle afløbssystemer er det (meget) dyrt at grave nye store ledninger ned i eksisterende gader. Måske bygges der store underjordiske forsinkelsesbassiner, hvilket også er dyrt.

De mange store anlægsarbejder i eksisterende byrum med tunge maskiner og lastbiler forstyrrer byens daglige liv og trafik, og sviner ofte meget.

Den blå-grønne by

Der findes imidlertid alternativer til disse anlægsarbejder. Andre muligheder er lokal forsinkelse i små damme og søer i have- og parkanlæg, åbne vandløb, nedsivning mv.

Regnvandet kan helt lokalt holdes tilbage, forsinkes og udjævnes. Regnvandet kan anvendes i stedet for at sende det på en lang underjordisk rejse til renseanlægget.

Regnvandet kan fx afledes langsommere ved at bygge små damme og mindre søer, eller det kan ledes direkte til grundvandet. Dette kan ske tæt ved beboelser og industrier, og det kan ske på større fælles arealer, og på denne måde være med til at skabe mere grønne omgivelser med flere planter, buske og træer i bybilledet.

I områder hvor jorden giver mulighed for nedsivning kan bassiner og nedsivning kombineres.

Vandet kan ledes direkte ud på hullinger i terrænet, hvorfra det siver ned, eller vandet løber via små kanaler til mindre damme eller søer. Disse udformes så der er plads til vand hele tiden, det skaber den daglige glæde ved anlæggene, og der er desuden plads til mere vand, når det regner.

Dele af sådanne damme og søer kan være indrettet med en bund, der tillader nedsivning. Omgivelserne kan gøres spændende og smukke med beplantning og siddepladser.

Nedsivning og grønne arealer kan kombineres ved at anlægge færdselsområder for langsom trafik og parkeringsarealer med forskellige former for græsarmingssten, og ved at lede vandet til flade grøfter med nedsivning, eventuelt med dræn til over-skudsvand.

Mange steder i ældre byer er vandløb i tidens løb blevet rørlagt og indgår i dag i det lukkede afløbssystem. Disse kan genåbnes gennem gader og fællesarealer. Grønne kiler i en by kan gøres væsentligt mere attraktive på denne måde. Der kan etableres mange former for vandelementer i tilknytning til et genåbnet vandløb, specielt når regnvand fra nærmiljøets tage ledes til det nye vandløb gennem små kanaler, damme mv.

Byrum kan gøres "spændende" gennem fx gangveje langs vandet og forskellige former for passager over vandet. Mindre kanalmiljøer skaber ofte naturlige miljøer for caféer og andre samlingssteder, hvor folk kan nyde fællesskaber i vandkanten.

Det er her ikke alene tale om "miljø", men mange ejendomme vil opleve en værdistigning i takt med at omgivelserne bliver mere og mere attraktive.

Teknik og miljø

Regnvandet bør anvendes i bymiljøet lige efter at det faldet, helt lokalt. Og vand fra tage er mere attraktivt end vejvand, da der sjældent er behov for rensning.

Med regnvand fra vej- og parkeringsarealer skal der, i det omfang det er aktuelt, sørges for tilstrækkelig mulighed for udskilning af olie fra overfladen og bundfældning af sand og grus. En bundfældning vil fjerne mange eventuelle forureningsstoffer, fordi de oftest er bundet til de små sand-partikler. Både bundfældning og udskilning af olie kan fx ske gennem at indrette damme og søer i sektioner, idet passende store overflader er den bedste sikkerhed for begge dele.

De mange små "forsinkelsesbassiner" giver stor, lokal effekt og der spares penge til store ledninger undervejs til de traditionelle bassiner længere nede i afløbssystemet. Mange toppe på afstrømningen fjernes hurtigt og effektivt, i stedet for at blive større og vanskeligere at tackle ned gennem afløbssystemet.

Der kan også være sider ved åbne vandanlæg som kan bekymre. Fx insekter, opvækst af alger (eutrofi-

ring), lugt og uæstetiske overflader og fare for ulykker.

Dette er nogle steder og ved nogle løsninger reelt, hvorfor der skal tages hensyn til dette ved planlægningen og udformningen. Men spærre vandet inde er sjældent nødvendigt.

Samarbejdet og planlægningen er i det hele taget meget vigtigt.

Valget af løsninger må tilpasses de øvrige mål for byområdet, hvorfor samarbejde med især gartner- og vejfunktioner er afgørende. På denne måde fremmes også helhedsløsninger til gavn for det samlede bymiljø.

Ved planlægningen er det vigtigt at få alle mål og rammebetingelser på bordet så tidligt som muligt. Her er åbenhed over for nye tanker, muligheder og løsninger helt afgørende. Et aktivt samarbejde mellem politikere, byplanlæggere, landskabsarkitekter, driftspersonale, ingeniører og entreprenører er også meget vigtigt. - Først derefter er det tid til detaljerne og de endelige løsninger.

Der er mange muligheder for at gøre en by mere spændende, smuk og attraktiv, også når det gælder fornyelse af afløbssystemer. De mange gode eksempler viser det.

